«Ο Ελληνοχριστιανικός πολιτισμός» και ο Μέγας Βασίλειος (Αρχ. Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 2 Οκτωβρίου, 2012

Έχω ενώπιον μου κείμενον του σεβαστού και προσφιλούς διδασκάλου μου κ. Παν. Ι. Μπρατσιώτου, αναφερόμενον εις την υποστήριξιν και εξύμνησιν του «Ελληνοχριστιανικού Πολιτισμού» (Βλέπε «Ελληνοχριστιανικήν Αγωγήν», φ. Μαρτίου και Απριλίου 1958). Η ταπεινότης μου δεν έχει βεβαίως ούτε το εν χιλιοστόν της σοφίας του κ. Καθηγητού και πολλών άλλων υποστηρικτών της συζεύξεως Ελληνισμού και Χριστιανισμού και συγκράσεως στοιχείων ελληνικών και Χριστιανικών προς μίαν καινήν δημιουργίαν (τον «Ελληνοχριστιανικόν πολιτισμόν»), αλλά τούτο δεν σημαίνει ότι δεν δύναμαι να έχω τας απορίας μου. Ατυχώς παρ' όλην την καλήν μου θέλησιν, μεθ' ης εμελέτησα και μελετώ τα κατά καιρούς κείμενα των οπαδών αυτής της θεωρίας, δεν κατόρθωσα να πεισθώ, ότι εγένετο όντως (ή ότι ήτο καν δυνατή) τοιαύτη σύζευξις και σύγκρασις.

Τόσον η ταπεινότης μου, όσον και πολλοί άλλοι, δεν βλέπομεν συγγενείας και συζεύξεις μεταξύ Ελληνισμού και Χριστιανισμού, αλλά χάσματα και αβύσσους. Ο δεύτερος, ως νομίζομεν, είναι άρνησις και καταδίκη **της ουσίας** του πρώτου. Ο Χριστιανισμός έχει κοινόν προς τον Ελληνισμόν ό,τι περίπου έχει κοινόν προς πάντας τους λαούς. Τούτο δε, διότι στοιχειά τινα του Χριστιανισμού (ως π. χ. η θεοσέβεια) είναι **πανανθρώπινα.** Πέρα τούτου, ποίαν πραγματικήν συγγένειαν είναι δυνατόν να εύρωμεν μεταξύ αυτών; Ποίον συγκεκριμένον στοιχείον (ουσιαστικόν, εννοείται,) παρέλαβεν ο Χριστιανισμός εκ του Ελληνισμού; **Δια ποίον δε λόγον δεν είναι αυτάρκης ο όρος «Χριστιανικός», εφ’ όσον ο Χριστιανισμός έχει μεν εν εαυτώ και εξ εαυτού πάντα τα υγιά και καλά στοιχεία του Ελληνισμού (ελάχιστα όντα), έχει δ’ άμα και άπειρα άλλα, θειότατα και εξαισιώτατα, άτινα ουδέ διενοήθη καν ο Ελληνισμός;** Ας μοι συγχωρηθεί η έκφρασις, αλλά νομίζω, ότι μόνον δια πνευματικής αλχημείας είναι δυνατόν να προέλθει σύνθεσις των ελληνικών και Χριστιανικών στοιχείων. Φαίνεται μοι αλλόκοτος αυτή η σύνθεσις και παράνομος, μάλλον ο ειπείν αφύσικος, αυτή η σύζευξις. Αν πλανώμεθα, ας διαφωτισθώμεν.

Ακούομεν του Παύλου βοώντος, ότι «Ιουδαίοι σημείον αιτούσι και Έλληνες σοφίαν ζητούσιν ημείς δε κηρύσσομεν Χριστόν εσταυρωμένον, Ιουδαίοις μεν σκάνδαλον, Έλλησι δε μωρίαν» (Α' Κορινθίους α', 22) και φοβούμεθα να μείξωμεν την σοφίαν του

κόσμου προς την μόνην σωτήριον «μωρίαν» του Σταύρου. Ακούομεν αυτού διδάσκοντος, ότι ο Θεός «εμώρανε την σοφίαν του κόσμου τούτου» (Α' Κορινθίους α', 20) και ότι «ευδόκησεν ο Θεός δια της μωρίας του κηρύγματος σώσαι τους πιστεύοντας» (Α' Κορινθίους α', 21) και αδυνατούμεν να εννοήσωμεν ότι είναι κατορθωτή η σύζευξις των πραγμάτων τούτων...

-Ο Έλληνν έχει βεβαίως την θέσιν αυτού (ως και πας λαός) εν τω Χριστιανισμώ. Η θέσις όμως αυτή **είναι θέσις οπαδού και μαθητού και ταπεινού υπηρέτου και ουχί θέσις συνεταίρου!** Αν δε προπαρεσκεύασεν ούτως ή άλλως το έδαφος δια την διάδοσιν του Χριστιανισμού, εαυτόν πρώτον ωφέλησε, διότι απηλλάγη εκ του βορβόρου και ανυψώθη εξ αθλιότητος ασύλληπτου. (Πολλώ δε πλείον αυτού προπαρεσκεύασε το έδαφος ο Ιουδαϊσμός, οπόθεν και η σωτηρία ανέτειλεν. Ας μη λησμονώμεν, επί τέλους, ότι ο Θεός, Ώ σήμερον λατρεύομεν, δεν είναι ο Θεός (γράφε οι θεοί) του Όμηρου και του Ησιόδου, του Πλάτωνος και του Αριστοτέλους, αλλ' ο Θεός του «Αβραάμ και Ισαάκ και Ιακώβ και του σπέρματος αυτών του δικαίου»...). Αν μετέδωκεν άλλοις τον Χριστιανισμόν, οφειλήν απέδωκε και ου παρέσχε χάριν. (Εις αυτόν άλλωστε ποίος μετέδωκε τον Χριστιανισμόν; Ουχί ο Ιουδαίος Παύλος; Διατί μόνον των Ελλήνων τας υπηρεσίας βλέπομεν;). Αν τέλος ο Χριστιανισμός έγραψεν εις την Ελληνικήν γλώσσαν, ην εύρε διαδεδομένην, **τούτο υποχρεώσεις και καθήκοντα δια τους Έλληνας γεννά και προνόμια δεν παρέχει!...**

Φρονεί δε ο σεβαστός μοι Διδάσκαλος, ότι νυμφαγωγοί και μυσταγωγοί της συζεύξεως Ελληνικού και Χριστιανικού πνεύματος εγένοντο οι μεγάλοι Πατέρες και μάλιστα **ο Μέγας Βασίλειος**. -Ο Μέγας Βασίλειος!... Αμφιβάλλω αν υπ' άλλου εθεωρήθη τόσον αδιανόητος η σύζευξις Ελληνικού και Χριστιανικού πνεύματος, όσον εθεωρήθη υπό του Μ. Βασιλείου! Αμφιβάλλω αν άλλος (μετά τον Παύλον) απεδοκίμασε τόσον οξέως και κατεδίκασε τόσον αυστηρώς την Ελληνικήν και εν γένει την κοσμικήν σοφίαν, όσον ο εκ Καισαρείας Πατήρ. Λέγω ταύτα, διότι πολλούς μεν των Πατέρων είδον υποτιμώντας και απορρίπτοντας την σοφίαν αυτήν, ουδένα όμως είδον κλαίοντα και οδυρόμενον δια τον χρόνον, ον χάριν της σπουδής αυτής εδαπάνησεν!...

Αλλά πριν η ακούσωμεν τους κλαυθμούς του ιερού Πατρός, ανάγκη να τονίσωμεν μίαν λεπτομέρειαν μεγάλης σημασίας: Η ελληνική σοφία λαμβανομένη **αυτοτελώς** (άνευ ουδεμιάς, δηλαδή, συγκρίσεως προς το ευαγγέλιον), είναι αξία τιμής, ενίοτε δε και θαυμασμού. Έχει ποιαν τινα αξίαν και ωφέλειαν, ως έχει και το φέγγος των αστέρων εν τη νυκτί, οπότε ο ήλιος απουσιάζει. Αλλ' όπως, ανατελλούσης της ημέρας και του ηλίου φαινομένου, το φέγγος των αστέρων εκμηδενίζεται πάμπαν, ούτω και ενώπιον του άδυτου και ανεσπέρου της Αληθείας Ηλίου, του Σωτήρος Χριστού, η ελληνική σοφία, ως και πάσα ανθρώπινη σοφία, αποδεικνύεται μωρία απύθμενος. Εμωράνθησαν πλέον (ως ψάλλομεν εν τω Ακαθίστω) οι δεινοί συζητηταί, άμα δ' εμαράνθησαν οι των μύθων ποιηταί. Άσοφοι οι φιλόσοφοι εδείχθησαν, άλογοι

δ’ οι τεχνολόγοι ηλέχθησαν. Διεσπάσθησαν αι των Αθηναίων σοφών και ρητόρων πλοκαί, και μόνον των αλιέων της Γαλιλαίος αι σαγήναι δεν έμειναν κεναί… Οσάκις λοιπόν οι Πατέρες χαρίζονται εις την Ελληνικήν σοφίαν και βλέπουσιν ωφέλειαν τινα εις αυτήν, λαμβάνουσιν αυτήν αυτοτελώς. Και ότι η ελληνική σοφία, **αυτοτελώς** κρινομένη, έχει αξίαν τινά, είναι αναμφισβήτητον. Υπάρχει όμως χωρίον των μεγάλων Πατέρων, ένθα αυτή επαινείται, θεωρούμενη εν συγκρίσει προς τον Χριστιανισμόν; Υπάρχει χωρίον των Πατέρων ομιλούν περί του δυνατού **συζεύξεως** Ελληνικού και Χριστιανικού πνεύματος, περί του δυνατού **συγκράσεως** ελληνικών και Χριστιανικών στοιχείων; Οι Πατέρες, οσάκις βλέπουσι την Ελληνικήν σοφίαν**εν αντιπαραβολή και συγκρίσει προς τον Χριστιανισμόν,** δεν πλέκουσι δι’ αυτήν στεφάνους, αλλά μαστίγια, δεν ευρίσκουσιν αυτήν σοφίαν, αλλά μωρίαν και άνοιαν, δεν ετοιμάζουσι δι’ αυτήν θρόνους παρά ή, έστω, υπό τον θρόνον του Χριστιανισμού (ως πράττομεν ημείς δια των «Ελληνοχριστιανικών» συνθέσεων), αλλά **βάραθρα**, εις ά και καταρρίπτουσιν αυτήν ως ματαίαν και άχρηστον.

Ας περατώσει όμως τον λόγον ο Μ. Βασίλειος. Το κείμενον αυτού έχει όλως ιδιαιτέραν σημασίαν, διότι δεν είναι απλή τις θεωρητική διδασκαλία, αλλά μία βαθεία και συγκινητικωτάτη εξομολόγησις της εαυτού ψυχής.

Εξομολογείται λοιπόν προς Ευστάθιον τον Σεβαστηνόν: «Εγώ πολύν χρόνον προσαναλώσας τη ματαιότητι και πάσαν σχεδόν την εμαυτού νεότητα εναφανίσας **τη ματαιοπονία, ην είχον προσδιατρίβων τη αναλήψει των μαθημάτων της παρά του Θεού μωρανθείσης σοφίας,** επειδή ποτε ώσπερ εξ ύπνου βαθέος διαναστάς, απέβλεψα μεν προς το θαυμαστόν φως της αληθείας του ευαγγελίου, **κατείδον δε το άχρηστον της σοφίας των αρχόντων του αιώνος τούτου των καταργουμένων, πολλά την ελεεινήν μου ζωήν αποκλαύσας**, ηυχόμην δοθήναί μοι χειραγωγίαν προς την εισαγωγήν των δογμάτων της ευσέβειας. Και προ γε πάντων επιμελές ην μοι διόρθωσίν τινα του ήθους ποιήσασθαι, πολύν χρόνον εκ της προς τους φαύλους ομιλίας διαστραφέντος» (Ε. Π. Migne 32,824).

Δεν νομίζομεν, ότι χρειάζονται σχόλια εις κείμενα τόσον σαφή, τόσον φωτεινά και τόσον **κατηγορηματικά**.

(Από το βιβλίο του "Άρθρα – Μελέται Επιστολαί", Τόμος Α'. Αθήνα 1986)

(Πηγή ηλ. κειμένου: oodegr.com)